

IDEES I DEBAT

SANITAT PÚBLICA

Guillem López i Casasnovas

UPF i director del Centre de Recerca en Economia i Salut

Atenció primària; avaluar per aprendre'n

Una altra vegada, cues als ambulatoris. Altre cop, anuncis de vaga al sector sanitari. Infermeres en peu de guerra; també moviments de professionals auxiliars i d'altres. Què està passant en el nostre sistema de salut? Ras i curt, que els diners mobilitzats amb la covid s'han aplicat més a ampliar planilles que no pas a millorar les retribucions. I, a més, ho han fet de manera poc simètrica; s'han obert noves contractacions d'especialitats complementàries, però no en igual mesura a les àrees dels qui més patiren el xoc de la covid, i que ara estan patint les diferents formes de grip: els recursos dels ambulatoris.

Tot és despesa sanitària, certament, però les qualificacions importen: bé siguin en personal o en fungibles; en atenció primària, sociosanitària o especialitzada; en equipaments o en retribucions. A l'hora de gastar és la vella disjuntiva entre si s'ha d'aplicar a quantitats (augment de planilles) o a costos unitaris (més bons salaris en termes reals). A la pràctica, al nostre país s'ha optat per contractar més professionals; tanta era la pressió sindical per a l'entrada de nous metges, i no per pagar millor i compensar la productivitat dels professionals ja contractats. I, així, ens trobem que, tot i que els augments de plantilla poden haver millorat el sistema en conjunt, els que entomaren en el seu dia la crisi de la covid si alguna cosa han vist és la disminució de les

seves retribucions en termes reals a la vista de l'alta inflació viscuda. Molts aplaudiments, però poc efecte salarial, ha estat el marro deixat per la pandèmia que crema avui el sector.

Certament, els increments de plantilla haurien d'haver millorat la resposta assistencial davant la pressió de la demanda (ara, per la grip). Però la productivitat en sanitat és de mal definir (l'oferta induïx sempre demanda), i en la mesura que els augments no han anat destinats al nucli dur de l'assistència (a metgesses i infermers dels centres de salut), sinó a àrees afins (a psicòlegs i sociosanitaris), ni treballadors ni usuaris viuen la situació present com a una millora; potencialment ho és, potser per al sistema en el seu conjunt, però no per a les parts individualment afectades. Especialment a l'àmbit de l'atenció primària, que és per on plora sempre la criatura.

Tot i la seva importància, la covid, contràriament al que es podria esperar, no ha ajudat que millorés la percepció de la rellevància de l'atenció primària com a frontera de xoc de la pandèmia. De fet, la imatge de molts ciutadans encara avui és la de la capacitat resolutiva mostrada per ucis i hospitals, enfront de les cues i el desgavell als ambulatoris. És injust, però és el que hi ha. Una primària de metges funcionaris dotats de capacitat resolutiva limitada, davant una especialització hospitalària admirada que encara avui atreu els millors estudiants mir del país.

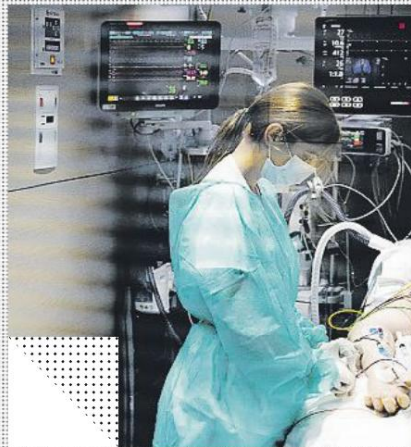
En fase, ja finalment, d'avaluació de l'experiència de la pandèmia, s'han començat a publicar informes de resultats, tal com van demanar *The Lancet* i altres publicacions en el seu dia vist el caos de les respostes en molts països europeus, per bé d'aprendre'n per a crisis futures. El centre que dirigeixo n'ha elaborat un per a Espanya, liderat a escala europea per la London School of Economics. Més recentment, també l'OCDE en el seu *Assessing Performance* dels sistemes sanitaris, i la Fedea des del seu Observatori del Sistema Sanitari espanyol. L'avaluació encarregada pel mateix ministeri espanyol s'ha pre-

sentat aquests darrers dies i, tot i el seu contingut, es fa sospitosa d'aquiescència amb el Govern que havia nomenat la comissió avaluadora. Oblidem en tot cas, d'entrada, la idea que aquestes avaluacions puguin servir a hores d'ara per castigar errors, sinó per servir el propòsit d'avaluar per aprendre'n. I el resultat veurem que no és bo: el sistema sanitari no s'ha fet en cap cas més resilient; l'atenció primària no ha canviat a millor guanyant capacitat resolutiva; els professionals continuen ancorats en la idea de cobrar com per compte d'altri per una activitat que volen exercir per compte propi, i la robustesa del finançament requerit no està garantida.

El registre global de l'experiència ha sigut, en general, divers. Amb la resposta macro inicial (la dels generals de l'exèrcit i les declaracions dels estats d'emergència), el resultat fou dolent per improvisat i per la inquietud generada en la població, posant en evidència la fragilitat dels centres nacionals de salut pública i epidemiologia de l'Estat; va millorar amb la resposta meso, la intermèdia, quan es va involucrar les comunitats autònomes en el seguiment amb proximitat dels confinaments; i podríem considerar que va ser, finalment, satisfactoria amb la intervenció micro, quan els

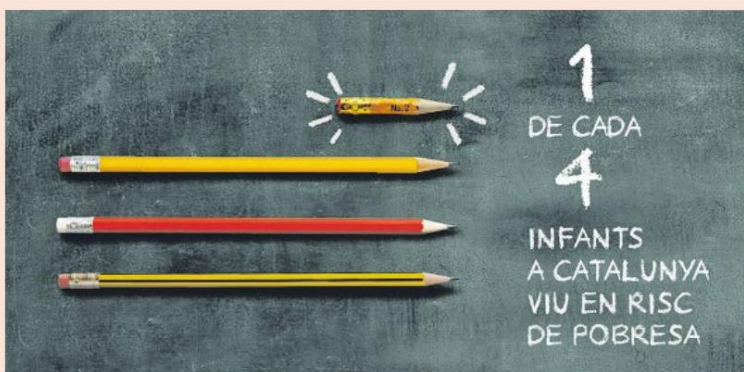
professionals van agafar el compromís de fer allò que no estava escrit per bé de protegir els malalts.

No obstant, passada la tempesta, en el retorn a les casernes d'hivern, aquests professionals s'han trobat amb un exèrcit augmentat, però amb les pagues empobrides. Qui pot, per tant, continua apaivagant la situació compatibilitzant l'exercici professional a l'assistència pública i a la privada, una compatibilitat tant dubtosa com necessària per a molts. I, aquí, com sempre, pateixen les àrees en què aquesta compatibilitat és menor: zones rurals i l'atenció primària. El *gap* és estructural i no l'arreglen, de moment, les compensacions extra que el Govern català proposa. Es tracta de prestigiar l'atenció primària en la seva capacitat resolutiva, i d'això no n'hem après. |

MIQUEL GONZÁLEZ / SHOOTING

Estructural
Un cop passada la covid, els professionals s'han trobat amb un exèrcit augmentat, però amb les pagues empobrides

Enfortim la seva educació per impulsar el seu futur. Fes-nos costat per fer-ho possible. Fes un donatiu.

Casal dels Infants
casaldelsinfants.org

Des de 1983, treballant per la igualtat d'oportunitats d'infants i joves en risc d'exclusió social. Barcelona | Badalona | Sant Adrià de Besòs | Santa Coloma de Gramenet | Salt | Manacor.